

Groene moslims belichten duurzame kant van de islam

De combinatie van geloof en milieubewust leven bestaat binnen het christendom. Rentmeesterschap speelt daarin een centrale rol. Minder bekend is dat onder moslims dit gedachtegoed aanwezig is. Stichting 'Groene moslims' probeert de kennis hierover te vergroten en de deur naar een groen leven te openen.

Martin Visser

De voorloper van de huidige organisatie bestond uit een e-mailgroep waarin het consumeren van vlees werd bediscussieerd. De stichting organiseert onder meer natuurwandelingen, deed mee aan de nationale boomfeestdag en brengt tijdens ramadan een informatieve poster uit, vertelt Mohammed Boubkari, bestuurslid van de stichting. 'Onze achterban is enkele tientallen mensen groot, ongeveer driehonderd mensen ontvangen onze nieuwsbrief. Het bestuur is driekoppig en we hebben geen actieve leden. We willen het niet te grootschalig maken. Ons doel is dat anderen soortgelijke initiatieven ontplooiën, niet om anderen voor te schrijven hoe zij hun religie dienen te belijden.' De vraag is wat een 'groene moslim' precies is. Is het 'groene' wezenlijk voor de islam, of een hedendaags milieuvraagstuk: 'Groen heeft ten eerste een symbolische betekenis als kleur van de de islam. Voor moslims is het moeilijker om zich aan te sluiten bij een niet-islamitische organisatie als Greenpeace. Wij hopen hiermee te laten zien dat gelijksoortig engagement onder moslims wel degelijk een mogelijkheid is.', zo legt Boubkari uit. Hij geeft aan dat omdat de stichting ook uit moslims bestaat, mensen eerder geneigd zijn om te luisteren. 'Dat moslims zich aansluiten bij Greenpeace of iets soortgelijks, des te beter.'

Dat moslims zich richten op duurzaamheid ligt volgens Boubkari niet

'Als je de term halal strikt doorvoert, maken duurzaamheid en dierenwelzijn daar onderdeel van uit'

voor de hand. 'In de sociaal-economische laag waarin veel moslims verkeren, heeft milieu geen prioriteit. Duurzaamheid is toch meestal iets voor hoogopgeleide mensen. Negen-tig procent van de moslims hoort bij een lagere sociaal-economische categorie.' Het bestuurslid van de Groene moslims voorziet dat onder zowel moslims en niet-moslims deze thema's altijd maar onder een minderheid zullen leven: 'Als je meerdere kinderen hebt is de keus tussen dure bio-bananen of goedkope reguliere bananen snel gemaakt.'

Groene moslims doen ook mee aan de boomfeestdag.

De aandacht voor halal onder moslims richt zich vaak op datgene wat bij de slager eindigt. Boubkari maakt echter onderscheid tussen halal in strikte zin en halal in ruime zin. Het eerste richt zich op het eigenlijke slachten van het dier, terwijl het tweede daarnaast kijkt hoe het dier geleefd heeft. 'Als je de term halal strikt doorvoert, maken duurzaamheid en dierenwelzijn daar onderdeel van uit. Wanneer de rituele slacht in Nederland verboden wordt, dan zullen sommige moslims kiezen voor een vorm van slacht die naar

religieuze voorschriften maar ten dele halal is', legt hij uit. Een deel van de moslimgemeenschap zal echter tot andere stappen overgaan. Boubkari: 'Als morgen halal slacht verboden wordt, wordt een strikt levende moslim vegetariër. Niet uit principe, maar omdat diegene daartoe gedwongen wordt. Omdat je je religieuze voorschriften niet kunt toepassen bij het eten van vlees.'

Toekomst

Hij noemt de discussie rondom rituele slacht deels hypocriet: 'Als het om het lijden van dieren zou gaan, dan zou men elke vorm van slacht moeten verbieden. Dat is echter niet haalbaar. Het enige wat je vervolgens kunt doen is het lijden van dieren zoveel mogelijk beperken.' Het stoort Boubkari hoe er op dit vlak met de islamitische gemeenschap wordt omgegaan. Men komt met 'horrorverhalen' en licht het grote publiek niet in over de ware beweegredenen van het toedienen van verdoovingsmethoden in de bio-industrie: 'Als het wetenschappelijk aantoonbaar is dat runderen meer lijden, als het zo is dat er misstanden zijn bij de halal slacht, dan moeten daar oplossingen voor komen. Dat kun je aan Joden en moslims vragen. Dat moet je dan op een respectvolle wijze doen, met de goede intentie. Kippenboeren die willen stoppen met hun legbatterijen krijgen tijd en ruimte om over te stappen op meer duurzame vormen van veehouderij. Voor hen is er een aanpassingsmogelijkheid. Hier wordt er bedreigd met een verbod. Maar zijn er wel degelijke verdoovingsmethoden? Vinden moslims dat die wel toegestaan kunnen worden, wat zijn de financiële implicaties voor kleine slachthuizen? Wat zijn de beste verdoovingsmethoden, zijn die toegestaan in de wet. Dat zijn allemaal zaken die niet worden besproken.' Boubkari stelt dat er onder de politieke elite onbegrip bestaat over het

belang van de rituele slacht voor moslims. Er leeft, stelt hij, in de Tweede Kamer een anti-religie sentiment en in het verlengde daarvan een anti-islam sentiment. Dat komt niet alleen voort uit de welbekende anti-islam partijen: 'Voor een partij als de Partij van de Dieren zal het, als ze dat (het verbod op onverdoofd ritueel slachten, red) voor elkaar krijgen met hun initiatiefwet, zeker een extra zetel opleveren. Andere partijen kunnen makkelijk meestemmen en zo ook een deel van hun achterban tevreden stemmen. Je gooit gewoon het recht van een gemeenschap, twee gemeenschappen in dit geval, onder de bus om lekker te kunnen scoren. De bio-industrie draait gewoon door.' Het is duidelijk dat Boubkari het belangrijk vindt om de rituele slacht in het perspectief te blijven zien van de meer dan 500 miljoen dieren die in Nederland op reguliere wijze worden geslacht.

Zaadjes planten

Mensen handelen volgens Boubkari vanuit hun religieuze overtuiging. Als moslims vanuit die zelfde religieuze overtuiging activiteiten gaan ontplooiën, dat is het doel van zijn stichting geslaagd: 'Of je nu als moslim bij Natuurmonumenten gaat of lokaal de straat op gaat. Het is het planten van zaadjes, en hopen dat daar een grote boom uit zal groeien. Als het zaadje valt op een dorre grond, het zij zo. Als een moslim, bij wijze van spreken, directeur wordt van Natuurmonumenten, prima. Het goede, het algemeen belang, is nastrevenswaardig. Of je dat met Joden, homo's, atheïsten doet, doet er niet toe. Het algemeen belang is het milieu. Ik heb misschien een religieuze overtuiging die jou niet goed ligt. Of jouw levensstijl is niet de mijne. So be it. Wij wijzen niemand af.'

HIER STA IK EN IK KAN NIET ANDERS

'Stotteren over God': met deze mooie aanhef begon Stefan Sanders, columnist en auteur, een artikel over zijn zoektocht naar geloof in de publieke ruimte. Niet als onderzoeker, maar als aarzelende beginnende gelovige die voor het eerst het woord 'God' in de mond durft te nemen.

Hij ontdekte dat christelijk geloof van oorsprong de neiging heeft om de goede boodschap te willen verkondigen buiten de eigen kring. En ook, dat deze missionaire drang momenteel vooral bij christenen zelf een dubbel gevoel oproept. Terwijl gelovigen het heel normaal vinden dat zij dagelijks overgoten worden met reclame en social-media boodschappen van allerlei aard, kunnen zij hun eigen evangelie niet echt meer uitdragen. Het wordt een stotterend, verlegen spreken over God en zijn aanstekelijke liefde. Geloof is een privékwestie, waar je niet publiekelijk over spreekt, laat staan van getuigt. 'Maar als iedereen er zo liberaal over dacht als ik, zou het nooit wat geworden zijn met dat christelijk geloof' merkt Stephan Sanders met milde humor op. Blijkbaar heeft geloof ook te maken met de moed om aanstoot te geven en tegen de heersende beeldvorming in te gaan. Zoals geloofsvernieuwer Maarten Luther dat deed: hij had weinig last van valse schaamte als het om het Schriftwoord ging, wat juist bij de elite veel ergernis oproep. Levensgevaarlijk, maar hij ontketende er een maatschappelijk beweging mee die de hele wereld als een lopend vuurtje overging.

Vijfhonderd jaar Reformatie roept op tot bezinning. Hoe kunnen wij in deze kantelende tijden als minderheidsgroep in de samenleving het centrale perspectief van de Hervorming scherp houden? Hoe kunnen we, met Maarten Luther, opnieuw midden in onze van alle kanten onder druk staande maatschappij de stem van het evangelie schamteloos laten horen? Niet op het linkse podium van weldenkende goed gesitueerde burgers maar op straat, waar het leven gebeurt? Niet binnen het verantwoorde taalveld van de hoogopgeleide intellectueel maar in de taal van de kroeg? Daar waar theologen-taal niet doorsijpelt en de keurige, smaakvolle spiritualiteit van de kerk niet wordt gedeeld? Uitgerekend daar vond de Reformatie immers zijn beslag: aan de basis van de samenleving.

'Hier sta ik en ik kan niet anders, zo help mij God' is een uitspraak die wellicht niet historisch is, maar de Geest van de Hervorming prachtig verwoordt. Het is met een rood hoofd tegenstem geven, moedig en ondanks alles stotterend over God.

*Margrietha Reinders,
predikant te Amsterdam*